

O‘ZBEKISTON BANK SEKTORINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR

Bozorova Bibixonim Faxriddin qizi

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19385684>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston bank sektorida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri, mavjud muammolar hamda rivojlanish istiqbollari kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotda tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy etish, mobil va internet banking xizmatlarini kengaytirish, sun’iy intellekt, Big Data, blockchain texnologiyalaridan foydalanish darajasi hamda fintech kompaniyalar bilan hamkorlik masalalari o‘rganilgan.

Shuningdek, bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga kelayotgan asosiy muammolar, jumladan, texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kiberxavfsizlik bilan bog‘liq xavflar, malakali IT mutaxassislarning yetishmasligi hamda aholining moliyaviy savodxonligi darajasining pastligi tahlil qilingan.

Tadqiqot davomida O‘zbekiston bank tizimining so‘nggi yillardagi raqamlashtirish ko‘rsatkichlari statistik ma’lumotlar asosida baholanib, raqamli transformatsiyaning bank xizmatlari sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va mijozlar bazasini kengaytirishdagi ijobiy ta’siri asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Raqamli transformatsiya, tijorat banklari, fintech texnologiyalar, mobil banking, internet banking, sun’iy intellekt, blockchain texnologiyasi, Big Data, raqamli bank xizmatlari, cyberxavfsizlik, masofaviy bank xizmatlari, raqamli iqtisodiyot.

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE BANKING SECTOR OF UZBEKISTAN: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the digital transformation processes underway in the banking sector of Uzbekistan, their impact on economic efficiency, existing problems and development prospects. The study examines the implementation of digital technologies in commercial banks, the expansion of mobile and internet banking services, the level of use of artificial intelligence, Big Data, blockchain technologies, and cooperation with fintech companies.

The main problems arising in the process of digital transformation in the banking sector are also analyzed, including the insufficient development of technological infrastructure, risks associated with cybersecurity, the shortage of qualified IT specialists, and the low level of financial literacy of the population.

During the study, the digitalization indicators of the banking system of Uzbekistan in recent years were assessed based on statistical data, and the positive impact of digital transformation on improving the quality of banking services, reducing operating costs, and expanding the customer base was substantiated.

Keywords: Digital transformation, commercial banks, fintech technologies, mobile banking, internet banking, artificial intelligence, blockchain technology, Big Data, digital banking services, cybersecurity, remote banking services, digital economy.

Kirish

So‘nggi yillarda jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliya tizimi, ayniqsa bank sektorida tub o‘zgarishlarni yuzaga keltirdi. Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi natijasida bank xizmatlarini ko‘rsatishning an‘anaviy shakllari o‘rnini zamonaviy, tezkor va qulay raqamli xizmatlar egallamoqda. Bu jarayon tijorat banklarining faoliyatini modernizatsiya qilish, mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim omil hisoblanadi.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, bank sektorida raqamli transformatsiyani amalga oshirish iqtisodiy o‘sishni jadallashtirish, moliyaviy xizmatlarning ommabopligini oshirish va bank tizimining samaradorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, sun‘iy intellekt, Big Data, blockchain, mobil banking va internet banking kabi texnologiyalar bank xizmatlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu sababli, O‘zbekiston bank sektorida ham raqamli transformatsiyani amalga oshirish masalasi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev bank tizimini modernizatsiya qilish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish masalasiga alohida e‘tibor qaratib, quyidagilarni ta‘kidlagan:

“Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali aholiga qulay, tezkor va shaffof moliyaviy xizmatlar ko‘rsatish tizimini yaratish zarur.”

— Shavkat Mirziyoyev, 2020-yil 12-may, bank tizimini isloh qilish bo‘yicha videosektor yig‘ilishi

Mazkur fikr bank sektorida raqamli transformatsiyani jadallashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi. So‘nggi yillarda O‘zbekiston tijorat banklarida mobil banking, internet banking, QR-to‘lovlar, masofaviy identifikatsiya, biometrik autentifikatsiya kabi zamonaviy bank xizmatlari joriy etilmoqda. Bu esa bank xizmatlarining tezkorligi, qulayligi hamda samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, bank sektorida raqamli transformatsiya jarayoni bilan bir qatorda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kiberxavfsizlik muammolari, malakali IT mutaxassislar yetishmasligi hamda ayrim hududlarda internet tezligining pastligi raqamli transformatsiya jarayoniga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Adabiyotlar sharhi

Bank sektorida raqamli transformatsiya masalalari so‘nggi yillarda ko‘plab xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng o‘rganilmoqda. Ushbu yo‘nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar bank tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirish hamda fintech kompaniyalar bilan hamkorlikni rivojlantirish masalalariga bag‘ishlangan.

Xalqaro tadqiqotlarda bank sektorining raqamli transformatsiyasi iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi. McKinsey kompaniyasi tomonidan olib borilgan tadqiqotlarga ko‘ra, raqamli texnologiyalarni joriy etgan banklarda operatsion xarajatlar 20–30 foizga qisqargan, mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligi esa 40 foizgacha oshgan.

Shuningdek, raqamli bank xizmatlari orqali banklarning daromadlilik darajasi sezilarli ravishda oshgani aniqlangan. Ushbu tadqiqotlar raqamli transformatsiyaning bank sektoridagi muhim ahamiyatini ko'rsatadi.

Deloitte kompaniyasi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda ham raqamli transformatsiya bank sektorining raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynashi ta'kidlangan. Deloitte hisobotlariga ko'ra, 2023-yilga kelib dunyo banklarining 70 foizdan ortig'i mobil banking xizmatlarini kengaytirgan hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini faol qo'llay boshlagan. Bu esa bank xizmatlarining sifatini oshirish hamda mijozlar ehtiyojlarini tezkor qondirish imkonini yaratgan.

Jahon banki (World Bank) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi moliyaviy inklyuziyani oshirishda muhim omil sifatida baholangan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli bank xizmatlari joriy etilgan mamlakatlarda aholining bank xizmatlaridan foydalanish darajasi 30–40 foizga oshgan. Bu esa bank xizmatlarining ommaviylashuvi hamda iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda fintech kompaniyalar va tijorat banklari o'rtasidagi hamkorlik bank sektorining innovatsion rivojlanishini ta'minlashda muhim omil sifatida ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, fintech kompaniyalar bilan hamkorlik qilayotgan banklarda yangi mahsulotlar soni 35 foizga oshgan, mijozlar soni esa 25 foizga ko'paygan.

Mahalliy olimlar tomonidan ham O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya masalalari o'rganilmoqda. Jumladan, iqtisodchi olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda bank xizmatlarini raqamlashtirish bank tizimi samaradorligini oshirish hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim omil ekanligi ta'kidlangan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda mobil banking foydalanuvchilari soni so'nggi besh yil davomida 4 barobardan ortiq oshgan.

Markaziy bank tomonidan e'lon qilingan hisobotlarda ham O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashib borayotgani qayd etilgan. Xususan, masofaviy bank xizmatlari ulushi so'nggi yillarda 20 foizdan 60 foizgacha oshgani, plastik kartalar soni esa 30 milliondan oshgani ko'rsatib o'tilgan. Bu esa bank xizmatlarining raqamli shaklga o'tayotganini ko'rsatadi. PwC kompaniyasi tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarining bank sektorida qo'llanilishi risklarni kamaytirish hamda kredit ajratish jarayonini tezlashtirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanayotgan banklarda kredit qarorlarini qabul qilish vaqti 50 foizgacha qisqargan.

Shuningdek, BIS (Bank for International Settlements) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda blockchain texnologiyalarining bank sektorida qo'llanilishi tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish hamda moliyaviy operatsiyalarni tezlashtirishga xizmat qilishi aniqlangan. Ushbu tadqiqotlar bank sektorida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bank sektorida raqamli transformatsiya bank tizimining samaradorligini oshirish, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash hamda moliyaviy xizmatlarning ommaviylashuviga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ushbu jarayonni samarali amalga oshirish uchun texnologik infratuzilmani rivojlantirish, kiberxavfsizlikni kuchaytirish hamda malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur ilmiy tadqiqotda O'zbekiston bank sektorining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini chuqur o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash hamda rivojlanish istiqbollari belgilash maqsadida kompleks va tizimli metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy, empirik hamda tahliliy usullar uyg'unligida shakllantirilib, bank sektorida raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorligini ilmiy jihatdan asoslashga qaratildi.

Tadqiqot jarayonida dastlab nazariy yondashuvlardan foydalanildi. Nazariy metodologiya doirasida bank sektorida raqamli transformatsiya, fintech texnologiyalar, mobil banking, internet banking hamda sun'iy intellekt asosida bank xizmatlarini rivojlantirishga oid ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi. Ushbu yondashuv orqali bank sektorida raqamli transformatsiyaning nazariy asoslari, uning iqtisodiy mohiyati hamda bank tizimi rivojlanishidagi o'rni aniqlab berildi.

Tadqiqotda empirik yondashuv ham muhim o'rin egalladi. Empirik tahlil doirasida O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, tijorat banklari hisobotlari hamda xalqaro moliyaviy tashkilotlar tomonidan e'lon qilingan statistik ma'lumotlardan foydalanildi. Jumladan, mobil banking foydalanuvchilari soni, masofaviy bank xizmatlari ulushi, onlayn to'lovlar hajmi, raqamli kreditlash ko'rsatkichlari hamda fintech texnologiyalarni joriy etish darajasi kabi ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Ushbu statistik ma'lumotlar bank sektorida raqamli transformatsiyaning amaliy holatini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot metodologiyasida qiyosiy tahlil usulidan ham keng foydalanildi. Ushbu usul orqali O'zbekiston bank sektorida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari rivojlangan mamlakatlar tajribasi bilan taqqoslandi. Jumladan, AQSH, Yevropa davlatlari, Janubiy Koreya hamda Singapur bank tizimida joriy etilgan raqamli texnologiyalar o'rganilib, ularning O'zbekiston bank tizimi uchun qo'llash imkoniyatlari tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil natijasida raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishning samarali mexanizmlari aniqlab berildi.

Shuningdek, tizimli tahlil usulidan foydalanildi. Tizimli yondashuv orqali bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonining asosiy tarkibiy elementlari — texnologik infratuzilma, moliyaviy resurslar, inson kapitali hamda normativ-huquqiy baza kompleks ravishda o'rganildi.

Ushbu yondashuv bank sektorida raqamli transformatsiyani samarali amalga oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot jarayonida statistik tahlil usuli ham qo'llanildi. Statistik tahlil orqali so'nggi yillarda O'zbekiston bank sektorida raqamli xizmatlarning rivojlanish dinamikasi o'rganildi. Jumladan, mobil banking foydalanuvchilari soni, internet banking xizmatlari ulushi, onlayn to'lovlar hajmi hamda raqamli kreditlash ko'rsatkichlari bo'yicha dinamik tahlil amalga oshirildi. Statistik tahlil natijalari bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadal rivojlanayotganini ko'rsatdi. Bundan tashqari, ilmiy abstraksiya va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu usullar yordamida tadqiqot davomida olingan natijalar umumlashtirildi hamda O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiyani rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar asosida olib borilgan tadqiqot natijalari O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiyaning hozirgi holatini baholash, mavjud muammolarni aniqlash hamda kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini belgilash imkonini berdi. Tadqiqot metodologiyasining kompleks yondashuvga asoslanganligi esa ilmiy natijalarning ishonchliligini ta'minladi hamda bank sektorida raqamli transformatsiyani takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Tahlil va natijalar

O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari so'nggi yillarda sezilarli darajada jadallashdi. Bank xizmatlarini raqamlashtirish, mobil va internet banking xizmatlarini kengaytirish, elektron to'lov tizimlarini rivojlantirish hamda fintech texnologiyalarni joriy etish bank tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mazkur tadqiqot doirasida O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiyaning asosiy ko'rsatkichlari tahlil qilindi va ularning rivojlanish dinamikasi baholandi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda mobil banking foydalanuvchilari soni sezilarli darajada oshgan. 2019-yilda mobil banking foydalanuvchilari soni 6 millionni tashkil etgan bo'lsa, 2020-yilda ushbu ko'rsatkich 8 millionga yetgan. 2021-yilda mobil banking foydalanuvchilari 12 millionni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 18 millionga, 2023-yilda esa 25 millionga yetdi. 2024-yilga kelib esa mobil banking foydalanuvchilari soni 32 milliondan oshdi. Ushbu ko'rsatkichlar bank xizmatlarini raqamlashtirish jarayonlari jadal rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, internet banking xizmatlaridan foydalanish darajasi ham sezilarli oshdi. 2019-yilda internet banking foydalanuvchilari soni 4 millionni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 24 millionga yetdi. Bu esa bank xizmatlarining raqamli shaklga o'tayotganini ko'rsatadi. Internet banking orqali amalga oshirilayotgan operatsiyalar hajmi ham yil sayin ortib bormoqda. 2020-yilda onlayn to'lovlar hajmi 120 trillion so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yilda 180 trillion so'mga, 2022-yilda 260 trillion so'mga, 2023-yilda esa 340 trillion so'mga yetdi. 2024-yil yakuniga ko'ra esa ushbu ko'rsatkich 420 trillion so'mdan oshgani kuzatildi.

Raqamli kreditlash xizmatlari ham sezilarli rivojlandi. 2020-yilda raqamli kreditlash ulushi umumiy kredit portfelining 12 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2021-yilda 18 foizga, 2022-yilda 27 foizga, 2023-yilda 38 foizga oshdi. 2024-yilda esa raqamli kreditlash ulushi 55 foizga yetgani kuzatildi. Bu esa banklarning kreditlash jarayonini avtomatlashtirishga e'tibor qaratayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, plastik kartalar soni ham keskin oshgan. 2020-yilda O'zbekistonda muomaladagi plastik kartalar soni 20 millionni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yilda 25 millionga, 2022-yilda 30 millionga, 2023-yilda 34 millionga yetdi. 2024-yilda esa ushbu ko'rsatkich 36 milliondan oshdi. Plastik kartalar sonining ortishi elektron to'lov tizimlari rivojlanayotganini ko'rsatadi. Quyidagi jadvalda O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiyaning asosiy ko'rsatkichlari keltirilgan:

O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
Mobil banking foydalanuvchilari (mln)	8	12	18	25	32
Internet banking foydalanuvchilari (mln)	5	8	14	19	24
Onlayn to'lovlar hajmi (trln so'm)	120	180	260	340	420
Raqamli kreditlash ulushi (%)	12	18	27	38	55
Plastik kartalar soni (mln)	20	25	30	34	36

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma’lumotlari asosida tuzildi

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya bank xizmatlari samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Banklarda raqamli xizmatlar ulushining ortishi operatsion xarajatlarni kamaytirish imkonini bermoqda. Jumladan, bank filiallarining xarajatlari 20–25 foizga qisqargan, mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligi esa 30–40 foizga oshgan.

Shuningdek, raqamli transformatsiya bank xizmatlarining ommabopligini oshirdi.

Masofaviy bank xizmatlari joriy etilishi natijasida bank xizmatlaridan foydalanayotgan aholi ulushi sezilarli darajada oshdi. 2020-yilda bank xizmatlaridan foydalanuvchilar ulushi 45 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib ushbu ko‘rsatkich 72 foizga yetdi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari ijobiy natijalarni bermoqda. Raqamli bank xizmatlarining kengayishi bank tizimi samaradorligini oshirish, moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda bank sektorining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Muhokama

O‘zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari moliya tizimini modernizatsiya qilish, bank xizmatlari sifatini oshirish hamda mijozlarga xizmat ko‘rsatish jarayonlarini soddalashtirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. So‘nggi yillarda tijorat banklari tomonidan mobil banking, internet banking, raqamli kreditlash, QR-to‘lovlar va biometrik identifikatsiya kabi xizmatlarning joriy etilishi bank tizimining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qildi. Bu esa bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga, banklarning operatsion xarajatlarini kamaytirishga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Raqamli transformatsiya jarayoni bank xizmatlarini ko‘rsatish modelini tubdan o‘zgartirmoqda. Avval mijozlar bank xizmatlaridan foydalanish uchun bank filiallariga tashrif buyurishga majbur bo‘lgan bo‘lsa, hozirgi kunda ko‘plab xizmatlar masofadan turib amalga oshirilmoqda. Jumladan, kredit olish, depozit ochish, pul o‘tkazmalari, kommunal to‘lovlarni amalga oshirish kabi xizmatlar mobil ilovalar orqali tezkor amalga oshirilmoqda. Bu esa mijozlar vaqtini tejash bilan birga, bank xizmatlarining ommaviylashuviga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, raqamli transformatsiya bank sektorida raqobat muhitining kuchayishiga olib kelmoqda. Tijorat banklari o‘rtasida raqamli xizmatlar orqali mijozlarni jalb qilish jarayoni faollashmoqda. Natijada banklar innovatsion xizmatlarni joriy etishga, mobil ilovalar imkoniyatlarini kengaytirishga hamda fintech kompaniyalar bilan hamkorlikni rivojlantirishga e’tibor qaratmoqda. Bu esa bank sektorining umumiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Biroq, raqamli transformatsiya jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Eng avvalo, texnologik infratuzilmaning barcha hududlarda bir xil darajada rivojlanmaganligi bank xizmatlarini raqamlashtirish jarayoniga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayrim hududlarda internet tezligining pastligi, raqamli texnologiyalarni qo‘llash imkoniyatlarining cheklanganligi masofaviy bank xizmatlaridan foydalanishni qiyinlashtirmoqda. Bu esa bank xizmatlarining hududiy tengsizlik muammosini yuzaga keltirmoqda.

Shuningdek, cyberxavfsizlik masalalari ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Bank xizmatlarining raqamli shaklga o‘tishi bilan birga kiberhujumlar, moliyaviy firibgarliklar ham ortib bormoqda.

Bu esa banklarning axborot xavfsizligi tizimini kuchaytirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonida ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bank tizimining barqaror rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Bundan tashqari, raqamli transformatsiya jarayonida malakali IT mutaxassislar yetishmasligi ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Bank sektorida raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun yuqori malakali mutaxassislar zarur. Ammo bugungi kunda IT sohasida malakali kadrlar yetishmasligi banklarning raqamli transformatsiya jarayonini sekinlashtirayotgan omillardan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, aholining moliyaviy savodxonligi darajasining pastligi ham raqamli bank xizmatlaridan foydalanishni cheklamoqda. Ayniqsa, katta yoshdagi aholining raqamli xizmatlardan foydalanish ko'nikmalari yetarli emas. Bu esa bank xizmatlarini raqamlashtirish jarayonining samaradorligini pasaytiradi.

O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari ijobiy natijalar bermoqda.

Raqamli texnologiyalar bank xizmatlarini rivojlantirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda bank tizimining raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, mavjud muammolarni bartaraf etish, texnologik infratuzilmani rivojlantirish hamda cyberxavfsizlikni kuchaytirish bank sektorida raqamli transformatsiyani yanada jadallashtirish imkonini beradi.

Xulosa

O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari so'nggi yillarda jadal sur'atlarda rivojlanib, bank tizimining samaradorligini oshirish hamda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashda muhim omilga aylanmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mobil banking, internet banking, raqamli kreditlash, QR-to'lovlar, sun'iy intellekt hamda fintech texnologiyalarining joriy etilishi bank xizmatlarining tezkorligi, qulayligi va ommabopligini sezilarli darajada oshirmoqda. Natijada bank xizmatlaridan foydalanayotgan mijozlar soni ortib, banklarning operatsion xarajatlari kamaymoqda hamda moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat kuchaymoqda.

Shuningdek, olib borilgan tahlillar O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari ijobiy natijalar berayotganini ko'rsatdi. Xususan, mobil banking foydalanuvchilari sonining keskin oshishi, onlayn to'lovlar hajmining yildan-yilga ortishi hamda raqamli kreditlash ulushining kengayishi bank tizimining raqamli rivojlanish yo'lidan borayotganini tasdiqlaydi. Bu esa bank xizmatlarining modernizatsiya qilinishi hamda aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining kengayishiga xizmat qilmoqda.

Biroq, raqamli transformatsiya jarayonida ayrim muammolar ham mavjudligi aniqlandi.

Jumladan, texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, cyberxavfsizlik bilan bog'liq xavflarning ortib borayotgani, malakali IT mutaxassislar yetishmasligi hamda aholining moliyaviy savodxonlik darajasining pastligi raqamli transformatsiya jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish bank sektorida raqamli transformatsiyani yanada jadallashtirish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari asosida O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiyani rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin. Birinchidan, bank tizimida zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish zarur.

Ikkinchidan, banklar va fintech kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Uchinchidan, cyberxavfsizlik tizimini kuchaytirish hamda mijozlar ma'lumotlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. To'rtinchidan, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish hamda raqamli bank xizmatlaridan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlarini yanada rivojlantirish bank tizimining raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy xizmatlar sifatini yaxshilash hamda iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Raqamli bank xizmatlarining kengayishi esa mamlakat moliya tizimini zamonaviy bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2024. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi bo'yicha yillik hisobot. Toshkent: Markaziy bank.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, 2020. Bank tizimini isloh qilish bo'yicha PQ-5992-son qaror. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi.
3. O'zbekiston Respublikasi, 2019. Banklar va bank faoliyati to'g'risida Qonun. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2023. To'lov tizimlari rivojlanishi bo'yicha hisobot. Toshkent: Markaziy bank.
5. World Bank, 2022. *Digital Financial Services*. Washington DC: World Bank.
6. International Monetary Fund (IMF), 2023. *Digital Banking Transformation and Financial Stability*. Washington DC: IMF.
7. Bank for International Settlements (BIS), 2023. *Digital Banking Developments and Financial Innovation*. Basel: BIS.
8. Deloitte, 2023. *Digital Transformation in Banking Industry*. London: Deloitte Insights.
9. McKinsey & Company, 2023. *Global Banking Digital Transformation Report*. New York: McKinsey.
10. PwC, 2022. *Financial Services Technology 2025 and Beyond*. London: PwC Global.
11. OECD, 2022. *Digital Finance and Innovation in Banking Sector*. Paris: OECD Publishing.
12. Asian Development Bank, 2022. *Digital Financial Services in Central Asia*. Manila: ADB.
13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, 2021. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi.
14. Markaziy bank, 2022. Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish strategiyasi. Toshkent: Markaziy bank.
15. European Central Bank, 2023. *Digital Transformation in European Banking Sector*. Frankfurt: ECB.